

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OBRAMBO
UPRAVA RS ZA ZAŠČITO IN REŠEVANJE
IZPOSTAVA NOVA GORICA

Številka: 842-49/2006-3

Datum: 22.09.2006

OCENA OGROŽENOSTI ZARADI TERORIZMA V SEVERNO PRIMORSKI REGIJI

	ORGAN	DATUM	PODPIS ODGOVORNE OSEBE
IZDELALA	<i>Izpostava URSZR Nova Gorica</i>	<i>Junij, 2006</i>	ZDENKA FERJANČIČ
OBRAVNAVAL SPREJEL	<i>ŠTAB CZ ZA SEVERNO PRIMORSKO</i>		Boris Lutman
SKRBNIK	<i>Izpostava URSZR Nova Gorica</i>		Zdenka Ferjančič

1. UVOD	3
2. VIRI NEVARNOSTI IN MOŽNI VZROKI ZA TERORISTIČNI NAPAD	4
2.1 Radiološko in jedrsko orožje	5
2.2 Biološko orožje	6
2.3 Razširjanje bioloških agensov	6
3. VRSTA, OBLIKA IN STOPNJA OGROŽENOSTI	8
3.1 Stopnja ogroženosti	8
4. OGROŽENI PREBIVALCI, PREMOŽENJE IN KULTURNA DEDIŠČINA	9
5. VRSTE IN KOLIČINE NEVARNIH SNOVI	9
5.1 Kemično orožje in kemična sredstva	9
5.2 Radioaktivne in jedrske snovi	9
6. VERJETNE POSLEDICE TERORISTIČNEGA NAPADA IN VERJETNOST NASTANKA VERIŽNE NESREČE	11
6.1 Možne posledice terorističnih napadov s klasičnimi sredstvi	11
7. VERJETNOST PONAVLJANJA IN MOŽNOSTI PREDVIDEVANJA TERORISTIČNIH NAPADOV	12
8. SKLEPNE UGOTOVITVE	12
9. VIRI	13

1. UVOD

Na območju Severno primorske regije ne moremo popolno izključiti pojav terorizma. Teroristični napad s sredstvi za množično uničevanje, s katerimi grozijo različne ekstremne teroristične organizacije je sicer možen vendar malo verjeten. Malo verjetni so tudi čez mejni učinki terorističnih napadov v sosednjih državah in regijah. Popolnoma pa tega ne moremo izključiti.

Orožje in sredstva za množično uničevanje je namensko izdelano orožje in je glede na vrsto lahko jedrsko, radiološko, kemično ali biološko orožje.

Klasična sredstva so razna eksplozivna telesa ali samo eksplozivo s katerim se namensko povzroči eksplozija na javnih mestih.

Uporaba orožij za množično uničevanje v vojnah je prepovedana z dopolnilnim protokolom I. k Ženevskim konvencijam iz leta 1949 in drugimi mednarodnimi sporazumi, kljub temu pa so se posamezne vrste orožja v različnem obsegu uporabljale v sodobnih vojaških spopadih.

V zadnjem obdobju narašča grožnja uporabe orožja za množično uničevanje v teroristične namene. Nevarnost, da bi različne teroristične skupine uporabile orožje ali sredstvo za množično uničevanje za dosego svojih političnih, verskih, gospodarskih, socialnih ali drugih interesov, poleg uporabe klasičnih oblik delovanja teroristov (ugrabitev, nastavljanje eksploziva, umorov idr.) je realna grožnja varnosti sodobnega sveta.

S pojmom sredstva (snovi) za množično uničevanje označujemo vsa sredstva, ki se uporabljajo v vsakdanji uporabi ali proizvodnji, imajo pa primerljive škodljive učinke z orožjem za množično uničevanje. Učinkovitost takih sredstev je običajno manjša od orožij za množično uničevanje.

2. VIRI NEVARNOSTI IN MOŽNI VZROKI ZA TERORISTIČNI NAPAD

Viri nevarnosti so:

- *klasično orožje in klasična sredstva,*
- *kemično orožje in kemična sredstva,*
- *radioaktivne in jedrske snovi.*

Klasična sredstva so razna eksplozivna telesa ali samo eksplozivo s katerim se namensko povzroči eksplozija na javnih mestih.

Kemično orožje z drugimi besedami imenujemo tudi bojni strupi. Pri kemičnem orožju gre za izpust strupenih kemičnih snovi v okolje, ki s svojimi fizikalno-kemičnimi lastnostmi delujejo strupeno in škodljivo ali uničevalno na živ organizem in povzročijo začasno ustavitev normalne funkcije, trajno poškodbo ali smrt organizma. Bojni strupi so živčni bojni strupi, mehurjevci, dušljivci, dražljivci in solzivci ter splošni strupi.

Kemično orožje se lahko uporabi tako, da se razširi s pomočjo eksploziva, z razpršilci, letali, aktiviranjem bomb napolnjenih s strupom, kot tudi z uporabo projektilov v katerih se nahaja.

Pojav kemičnega napada je:

- *omejen na območje blizu kraja sproščanja kemičnega agensa,*
- *pri vseh izpostavljenih se hitro po izpostavljanju (skoraj istočasno) pojavljajo podobni znaki zastrupitve.*

Možni hipotetični scenarij za kemični napad predstavlja poleg uporabe kemičnih orožij tudi:

- *sabotaža ali diverzija v objektu kjer se proizvajajo ali skladiščijo nevarne kemične snovi;*
- *sabotaža ali diverzija med prevozom nevarnih kemijskih snovi.*

2.1 Radiološko in jedrsko orožje

Vse bolj se izpostavlja možna ogroženost zaradi uporabe radiološke disperzivne naprave oziroma umazane bombe. Ta bi razpršila radioaktivne snovi po širši okolici. Običajne radioaktivne snovi, ki se uporabljajo v industriji, medicini in raziskavah, se lahko uporabijo skupaj s konvencionalnim eksplozivom v taki naravi. Čeprav bi bilo ob taki eksploziji ubitih malo ljudi zaradi sevanja, bi bomba imela zastraševalni učinek pri ljudeh zaradi strah pred radioaktivnostjo. Več ljudi bi bilo poškodovanih zaradi eksplozije same. Zato v tem primeru ne govorimo o orožju za množično uničevanje, temveč o orožju za množično vznemirjanje prebivalcev. Učinki tovrstnega orožja so lahko psihološki, sociološki in ekonomski.

Ob uporabi umazane bombe predstavlja za ljudi največje tveganje, da nevede vdihavajo ali zaužijejo snovi, ki so se razpršile med eksplozijo ali požarom ali pri rokovanju z radioaktivnimi drobci oziroma snovmi. Če so aktivnosti nižje od aktivnosti za naravni vir, je radiološko tveganje sorazmerno majhno. V primeru, da bi z umazano bombo razpršili snov, katere aktivnost presega desetkratno vrednost nevarnega vira, bi lahko povzročila ogrožanje življenj za ljudi brez zaščite. Verjetnost vnosa nevarnega vira v telo je večinoma omejena na

približno 100 m (oblak dima). V primeru rokovanja ali neposredne bližine nezaščitenega radioaktivnega vira ali drobcev visoke aktivnosti – zunanje obsevanje – so možne poškodbe v nekaj minutah.

Še prav posebej je treba omeniti tako imenovano improvizirano jedrsko napravo, ki povzroči jedrsko eksplozijo. Za to pa je potrebna cepljiva snov – to je visoko obogateni uran ali plutonij, ki lahko povzroči jedrsko eksplozijo.

Možnih hipotetičnih scenarijev obsevanja prebivalcev je veliko, za vse je značilna majhna verjetnost. Nekateri možni scenariji so:

- sabotaza ali diverzija v jedrskem objektu,*
- sabotaza ali diverzija v sevalnem ali manj pomembnem sevalnem objektu,*
- sabotaza ali diverzija v industrijskem objektu s kakršnimkoli viri sevanja,*
- sabotaza ali diverzija med prevozom oziroma tranzitom,*
- kontaminacija vodnih virov, hrane in podobno,*
- uporaba umazane bombe (eksplozija).*

2.2 Biološko orožje

Biološko orožje je način načrtnega razširjanja obolenj med ljudmi, živalmi in rastlinami. Kužnina se na različne načine razširi med ciljno populacijo, kjer se povzročitelji namnožijo oziroma proizvedejo toksine, ki sprožijo bolezenske simptome.

Leta 1972 je bila sprejeta konvencija o biološkem in toksičnem orožju, s katero se je 140 držav zavezalo, da bodo nehale razvijati in izdelovati biološko orožje, ter da bodo uničile vse obstoječe mikroorganizme, ki so bili pripravljene za uporabo v vojaške namene.

Biološko orožje je možno uporabiti tudi v teroristične namene. Zato ni izključena verjetnost, da države ali posamezne teroristične skupine uporabijo biološko orožje.

Da se lahko nek mikroorganizem uporabi kot biološko orožje, mora imeti specifične lastnosti, kot so sposobnost preživetja v neugodnih in spremenljivih razmerah in da se ga lahko razširja na preprost način – z aerosolom (v zraku ali plinih razpršena trdna ali tekoča snov). Ravno okužba preko dihal se najpogosteje razvije v najbolj nevarno, sistemsko bolezen, ki je skoraj 100% smrtna. Vsem tem lastnostim ustreza bakterija antraksa, ki je ena najbolj tipičnih in največkrat omenjenih bioloških orožij. Sem spada še virus črnih koz, bakterija clostridium botulinum z botulinum toksinom in Yersinia pestis, povzročiteljica kuge.

2.3 Razširjanje bioloških agensov

Biološki agensi je mogoče razširjati na različne načine vključno z letali, raketami in projektili.

Najpogostejši način razširjanja je s pomočjo aerosolne eksplozije, ko se ob eksploziji sproščajo agensi v aerosolni obliki. Ta način razširjanja je zelo učinkovit, saj je vdor preko dihal v organizem najučinkovitejši in je nadaljnji prodor v krvni obtok najhitrejši. Na tak način bi biološke agense razširjali ponoči, hkrati bi lahko zajeli zelo velike površine.

Ciljne organizme je mogoče okužiti tudi s pomočjo vektorjev, kot so insekti, podgane ali druge živali. Vektorje je potrebno na nek način namnožiti, jih okužiti in jih nato razširiti na območju, kjer naj bi napadli žrtev.

Z biološkim agansom se lahko ciljno skupino okuži tudi z diverzantskim delovanjem preko hrane in vode. To nalogo največkrat opravijo diverzanti, tako da odložijo biološki agens v javne vodovode ali pa prodrejo v sisteme proizvodnje in transporta hrane.

Pri uporabi biološkega orožja se posledice kažejo v daljšem časovnem obdobju, prizadeto prebivalstvo je na geografsko širšem območju in ugotavljajo se različne klinične slike bolezni.

3. VRSTA, OBLIKA IN STOPNJA OGROŽENOSTI

Teroristični napadi ogrožajo ljudi, infrastrukturo in okolje zato imamo tri vrste ogroženosti in sicer, ogroženost ob uporabi:

- *klasičnih sredstev,*
- *kemičnega orožja in kemičnih sredstev,*
- *radioaktivnih in jedrskih snovi.*

Oblike ogroženosti:

- *rušenje objektov,*
- *kontaminacija okolja.*

3.1 Stopnja ogroženosti

Stopnja ogroženosti je zelo majhna. Povečala se je z vstopom naše države v NATO in z angažiranjem naše vojske na kriznih območjih, še prav posebno, če gre za krizna območja, kjer delujejo muslimanski fundamentalisti.

4. OGROŽENI PREBIVALCI, PREMOŽENJE IN KULTURNA DEDIŠČINA

V primeru terorističnega napada ob uporabi orožij ali sredstev za množično uničevanje oziroma ob uporabi klasičnih sredstev so ogroženi:

- ljudje,
- okolje,
- infrastruktura,
- objekti kritične infrastrukture (železniška infrastruktura, elektroenergetska infrastruktura, prometna infrastruktura ipd.),
- gospodarske družbe večjega tveganja za okolje,
- objekti, kjer se zbira ali zadržuje večje število ljudi,
- upravne stavbe predvsem državnih organov.

V Severno primorski regiji se bo ogroženost zaradi terorističnih napadov bistveno zmanjšala, če bodo službe, ki skrbijo za varovanje ljudi in premoženja čim bolj med seboj sodelovale.

5. VRSTE IN KOLIČINE NEVARNIH SNOVI

5.1 Kemično orožje in kemična sredstva

Na območju Severno primorske regije ni gospodarske družbe, ki opravlja dejavnost, ki je predmet nadzora po Konvenciji o prepovedi kemičnega orožja (CWC), pod stalnim nadzorom.

Možni pa so napadi teroristov na objekte v katerih se v delovnem procesu uporabljajo, proizvajajo, prevažajo ali skladiščijo nevarne snovi, nafta in njeni derivati ter energetski plini ali opravljajo dejavnost oziroma upravljajo sredstva za delo, ki pomenijo nevarnost za nastanek nesreče.

5.2 Radioaktivne in jedrske snovi

Na območju Severno primorske regije ni večjih radioaktivnih virov. Razen virov, ki se po Sloveniji in seveda po območju Severno primorske regije prevažajo

zaradi uvoza, izvoza ali tranzita. Do sedaj na območju Severno primorske regije ni bilo namerno povzročene nesreče z virom sevanja.

Upoštevati pa je treba še naslednje vire sevanja, ki bi lahko ogrozili predvsem zdravje ljudi in živali na območju Severno primorske regije:

- Nuklearna elektrarna Krško,*
- raziskovalni reaktor TRIGA v Podgorici,*
- jedrske elektrarne, ki so v polmeru 1000 km od Slovenije.*

Potencialno je poleg zgoraj navedenih virov ogrožanja ljudi, treba upoštevati tudi namerno širjenje določenih živalskih ali rastlinskih bolezni.

6. VERJETNE POSLEDICE TERORISTIČNEGA NAPADA IN VERJETNOST NASTANKA VERIŽNE NESREČE

Možne posledice uporabe orožja ali sredstev za množično uničevanje v teroristične namene

Najverjetnejše možne posledice so predvsem:

- *pojav večjega števila obolelih ljudi zaradi nalezljive bolezni,*
- *nevarnost širjenje bolezni,*
- *radiološka kontaminacija ljudi, živali, rastlin in večjega območja,*
- *pojav radiacijske bolezni (predvsem pri pripadnikih interventnih enot),*
- *kemična kontaminacija ljudi, živali, rastlin in večjega območja,*
- *pojav smrtnih primerov,*
- *negativni psihološki učinki pri ljudeh,*
- *gospodarska škoda zaradi izpada proizvodnje,*
- *veliki stroški za preventivo, zatiranje in izkoreninjanje bolezni,*
- *veliki stroški za radiološko in kemično dekontaminacijo okolja.*

6.1 Možne posledice terorističnih napadov s klasičnimi sredstvi

Možne posledice takih napadov so:

- *veliko število ranjenih in mrtvih,*
- *velika materialna škoda,*
- *prekinjen promet,*
- *prekinjena oskrba z energijo, vodo.*

Ob uporabi klasičnih sredstev v teroristične namene je verjetnost verižne nesreče zelo velika. To še prav posebno velja, če je teroristični napad izveden na objekt, ki je postavljen v naseljenem območju, kar lahko povzroči poškodbe infrastrukture, požare in dodatne eksplozije.

7. VERJETNOST PONAVLJANJA IN MOŽNOSTI PREDVIDEVANJA TERORISTIČNIH NAPADOV

Glede na to, da je ogroženost Severno primorske regije zaradi terorističnih napadov in čezmejnih učinkov teh napadov zelo majhna se v primeru takega napada možnim ponovnim napadom lahko izognemo samo ob dobrem in učinkovitem delovanju vseh služb, ki skrbijo za varovanje ljudi in premoženja.

8. SKLEPNE UGOTOVITVE

Severno primorska regija glede na osnovne značilnosti – urbanizacijo, veliko površino, razseljenost, koncentracijo ljudi v urbanih naseljih, infrastrukturne reliefne značilnosti itd. ni posebej zanimiva za teroriste oziroma delovanje z orožji za množično uničevanjem.

Prav tako ni velike verjetnosti, da pride do namenskega povzročanja škode in ogrožanja z uporabo radioaktivnih in jedrskih snovi. Aktivnosti te vrste v preteklosti ni bilo zaznati. Isto velja tudi za uporabo kemijskih in bioloških sredstev. Obstaja pa nevarnost takih pojavov, ki bi ogrozili ljudi, premoženje in okolje tudi pri nas, ob aktivnostih v sosednji državi Italiji.

Kljub temu obstaja možnost, verjetnost da lahko nastane situacija zaradi specifičnih interesov posameznih verskih ali drugih skupin za razne napade na vodovodnih, trgovskih centrih, bolnišnici, igralnicah itd. Po metodah trenutnih akcij ne glede na čas in položaj, ker povzroči zmedo med prebivalstvom s ciljem »Nikjer nisi varen«.

Zato je treba v pomembnejše objektih uvesti oziroma upoštevati osnovne varnostne ukrepe za preprečevanje tovrstnih dogodkov. Ob povečani nevarnosti terorističnih napadov je v teh objektih potrebno uvesti dodatne ali posebne ukrepe varovanja oziroma za preprečevanje terorističnih napadov.

V Severno primorski regiji je treba zagotoviti pripravljenost na pojav terorizma z orožji ali sredstvi za množično uničevanje ter s klasičnimi sredstvi, na ravni kot je predvideno z državnim načrtom.

Na regijski ravni se izdelava Načrt zaščite in reševanja ob terorističnem napadu. Vse občine Severno primorske regije v sodelovanju z Izpostavo URSZR Nova Gorica določijo v katerih občinskih načrtih zaščite in reševanja ob naravnih in drugih nesrečah, načrtovani ukrepi zaščite in reševanja se lahko izvajajo v primeru terorističnih napadov.

9. VIRI

- *Državni načrt zaščite in reševanja ob uporabi orožij ali sredstev za množično uničevanje v teroristične namene oziroma terorističnem napadu s klasičnimi sredstvi, verzija 4.0: šifra: 214-00-167/2003-30, z dne 14. 2. 2005, EVA 2004-1911-0014.*